

Posudek vedoucího diplomové práce

Autor: Bc. Tomáš Korda

Název: Hegelova kritika ideologie

„Je třeba se vrátit zpět k Hegelovi“. Tak by mohlo znít základní motto předložené práce. Autorovi jde totiž o to ukázat, že totalitarismus 20. století má svůj původ nejen v marxismu, jak se má obvykle za to, ale stejnou měrou rovněž v liberalismu. Již tato teze je poměrně neotřelá a originální. Na ni však navazuje teze, která teprve dává oprávnění uvedené větě. Tato teze praví, že jak marxismus, tak liberalismus sdílejí, byť z rozdílných teoretických pozic, stejný teoretický nedostatek, spočívající ve špatně koncipovaném pojmu státu, jehož základní úlohou má být odstraňovat „nouzový stav“ daný dynamikou občanské společnosti. Stát má být podle jedněch minimalizován na ochránce soukromého majetku, a podle druhých má nejprve odstranit třídní boj a poté být zcela eliminován. Proti tomuto pojetí státu jako „nouzové“ instituce autor profiluje Hegelovu koncepci státu jako organického celku svobodných individuálních vůlí, které nahlížejí sami ze sebe, že ve státu mají substanciální základ své svobody, a že stát je pro ně tudíž něčím zcela bytostným, co nemůže být minimalizováno či případně odstraněno. Tento rozdíl ošetřuje autor Hegelovým rozlišením mezi rozvažováním (Verstand) a rozumem (Vernunft). Stát je v marxismu a v liberalismu pochopen a uchopen rozvažováním, jehož základní dimenzí je trvání na fixních protikladech (bohatí vs. chudí, buržoazie vs. proletariát apod.). Naproti tomu má být stát podle Hegela pochopen rozumem, jenž fixní protiklady rozpouští a smiřuje, takže výsledkem tohoto spekulativního pojetí státu je, že již proti sobě nestojí na jedné straně uzurpující a donucující moc obecna a na straně druhé jednotlivá individuální vůle snažící se proti moci obecna prosazovat své partikulární zájmy, nýbrž obecno a jednotlivivo tvoří organický celek, jednotu. Autor ukazuje (např. na Marxovi, Millovi a Berlinovi), že marxismus a liberalismus trpí stejným základním teoretickým nedostatkem, jímž je pojetí svobody jako libovůle, a důsledně dovozuje implikace, které z tohoto pojetí plynou právě z hlediska vztahu obecné a individuální vůle. Práce obsahuje celou řadu pozoruhodných pasáží. Za zmínku např. stojí autorova samostatná dedukce kapitálu.či úvahy o rozdílu mezi možností a skutečností, kam patří také interpretace nesnadné a iritující věty z předmluvy k filosofii práva, že rozumné je to, co je skutečné *et vice versa*. Autor dokládá, že má vypracované poměrně důkladné a detailní porozumění Hegelovy nesnadné filosofie, přičemž jeho práce s Hegelovým textem nezapře a ani nechce zapřít svou inspiraci interpretacemi Slavoje Žižka. Je třeba rovněž

zdůraznit, že práce představuje svébytný a originální pokus, jak se filosoficky vyrovnat nejen s naší minulostí před r. 1989, ale vlastně s celým uplynulým 20. stoletím, neboť nejde jen o naši spíše kvazi-marxistickou minulost, ale také o naši minulost liberální před r. 1939 a po r. 1989. Autorova základní diagnóza, že dobrou možnost tohoto vyrovnání nabízí Hegelova politická filosofie a zejména jeho koncepce státnosti, vyznívá nakonec poměrně přesvědčivě. A je to podle autora také způsob, jak se živým způsobem vrátit k Hegelovi, a sice ne tak, a to považují za důležité, že bychom Hegela četli z perspektivy naší přítomnosti, ale spíše tak, že naši přítomnost čteme z perspektivy Hegelovy minulosti, jež je vlastně stále přítomná, jak autor ukazuje na citátu z Foucaulta: utíkáme před něčím, co na nás před námi již čeká.

Za problematický považují vztah k Nietzsche (str. 11). Aby autor mohl konstatovat, že Nietzscheho filosofie, a potažmo filosofie života jako taková neobstála ve zkoušce 20. století, musel by rozvinout její analýzu. Jelikož tak neučiní, není jeho konstatování založeno a zdůvodněno.

Autor si odporuje: na str. 12 říká, že marxismus je passé, zatímco na str. 25 řekne, že marxismus není passé. Na str. 42 řekne, že svévole je omezována z vnějšku, a vzápětí v tomtéž odstavci řekne, že omezení svévole plyne z ní samé, nikoliv z vnějšku.

Na str. 16 ztotožní osvícenství s ateismem. To je značně problematické.

Jelikož autor pracuje s Hegelovým rozlišením mezi rozvažováním a rozumem, bylo by na místě provést detailnější interpretaci tohoto rozdílu. Čtenář si tak musí povahu tohoto rozlišení objasnit sám z různých rozptýlených míst v práci. Práce je celkově poznamenána silně afirmativním přístupem k Hegelovi. Autor občas přijímá Hegelova tvrzení nekriticky. Nejlépe patrné je to na termínu „spekulativní překonání“. Autor s ním pracuje jako se samozřejmostí. Byť na druhou stranu, autorova interpretace Hegelova konceptu spekulativní věty jako kritiky ideologie *avant la lettre* je neobvyklá a originální.

Pán nenachází v rabovi uznání ani ne tak proto, jak tvrdí autor na str. 38, že pán není svobodný, jelikož je závislý na rabovi, ale primárně a nejprve proto, že rab není na rozdíl od pána čistým bytím pro sebe.

Je otázkou, zda Hegel vlastně nemá na mysli nějakou podobu sociálního státu, když např. říká, že občanská společnost má být formována tak, aby v ní nemohla vznikat chátra, tj. sociálně marginalizovaná třída občanů.

Byť nejsem znalec Marxe, řekl bych, že není zcela korektní, když autor zcela nechá stranou Marxovu evolucionistickou představu, že kapitalismus se sám rozvine do takové podoby, která povede k jeho odstranění, neboli svým vývojem odstraní sám sebe.

Přes uvedené výhrady splňuje práce požadavky na diplomovou práci. Podle úrovně obhajoby ji doporučuji hodnotit mezi 1-2.

PD Jindřich Karásek, Dr.